

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՐՈՋ ՓՐԿՉԻ ՀՐԱՇԱՓԱՌ ԵՎ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴՅԱՆ ՏՈՆԻ ԱՌԹԻՎ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ

(1974 թ. հունվարի 6)

«Քրիստոս ծնաւ և յայտնեցաւ»:

Ավելի լույս մարդկանց մտքերին:

Ավելի խաղաղություն մարդկանց սրտերին:

Միեւնոյն ժողովուրդ մեր որ ի Հայաստան և որ ի սփռուած աշխարհի:

Մեր երկրագունդը մի անգամ ևս իր շրջանը կատարեց արևի շուրջ, հա-
վետ հպատակ տիեզերական օրեքններին: Խորհել թե ողջ տիեզերքի մար-
մինները, անթիվ-անհամար տարիներ, դարեր շարունակ, կան ու կատարում
են իրենց ընթացքը, միշտ հպատակ նույն ներդաշնակ օրինաչափության...
Ի՞նչ հրաշք է՝ սա, ի՞նչ առեղծված:

Ահա հիացմունքը և հարցումը տիեզերքի առաջ կանգնած մարդու:

Հատկապէս վերջին մի քանի հարյուրամյակների ընթացքում, որոնող
միտքը մարդու, հետզհետե սրբագրեց իր հին սխալ պատկերացումները ու
սկսեց ուղիղ ճանաչել տիեզերքը և հայտնաբերել նրա ճշմարիտ օրեքնները:
Մարդու իմացականությունը տակաւ պաշտօնացաւ ու կարողացաւ հստակ
լույսի տակ տեսնել ու հասկանալ, ինչ որ իրենից դուրս, իրենից անկախ և ի-
րենից վեր՝ գո էր առարկայորեն: Դարերի մշտնջեն սկսեց փարատվել, եղավ
ավելի լույս մարդկանց մտքերում, որով և եղավ ավելի լույս տիեզերքում:
Մարդու իմացական լույսն է որ սկսեց ճանաչելի դարձնել տիեզերքը նյութի
և շարժումի: Ի՞նչ հրաշք է, ի՞նչ առեղծված, մահ իմացության ուժը մարդու:

Տիեզերքի ու նրա օրեքնների հայտնաբերումը, թեև տակավին հեռու է
իր լրումին հասած լինելուց, սակայն մեր օրերի գիտության ու տեխնիկայի
աննախընթաց նվաճումները ստուգապէս ցույց են տալիս ճշմարտությունը
մարդկային իմացականության մեծ հաղթանակների: Հաստատ կարող ենք
ասել այլևս, թե տիեզերքը ճանաչելու իրենց խոյանքի մեջ, մարդիկ այժմ
ուղիղ ճանապարհի վրա են գտնվում: Ավելի լույս է լինում մարդկանց իմա-
ցականության աշխարհում, ավելի լույս է լինում նյութական տիեզերքում:

Հեռու անցյալում, երկար ժամանակ, մարդիկ՝ աշխարհն ու կյանքը ճա-
նաչում ու բացատրում էին զգացական, երևակայական տվյալներով, եթե

կուզեք, ասենք՝ միստիկ, իդեալական պատկերացումներով: Դա սխալ ճանաչողություն էր: Հարկ եղավ որ մարդկությունը երկար ճանապարհ կտրի և հազար ու մի խարխափումների, եղծումների ու ողբերգությունների միջով անցնի, հասնելու և գտնելու համար՝ ճշմարիտ հարաբերությունը ճանաչողի ու ճանաչելիի, այսինքն մարդու և աշխարհի ու կյանքի միջև: Այս արդյունքը, այս բարձունքը, որին հասած է այսօր մարդու իմացական հզորությունը, նրա հիասքանչ հաղթանակներից մեկն է հանդիսանում անկասկած:

Այստեղ կանգնած՝ հարց տանք սակայն, թե ինչքա՞ն լուսավորված ու պայծառացած վիճակում է գտնվում մարդու սիրտը՝ ավելի ճիշտ ասած, մարդու հուզական, զգացական աշխարհը, նրա հույզերի, տենչերի ու ձգտումների ներաշխարհը:

Դառնությամբ պետք է հաստատենք թե նույն մարդը տակավին հեռու է իր ներաշխարհում ավելի լույս սփռելուց, իր կյանքում ներդաշնակ մի օրինաչափության ենթարկվելուց:

2եմք ժխտում նյութական աշխարհի ներգործումը մարդու հոգեկանի վրա: 2եմք ժխտում ընկերային-տնտեսական տվյալների պայմանավորող ազդեցությունը նրա գիտակցության վրա: Սակայն ինչպես էլ ըմբռնենք մարդու հոգեկանը, և ինչ կերպ էլ բացատրենք մարդկային գիտակցության ծագումն ու զարգացումը, առարկայական ճշմարտություն է որ հոգեկան-գիտակցականը՝ ինքնուրույն, ինքնավար մի իրողություն է, նոր որակ է, նոր իրականություն է, կարևոր չափով իրեն հատուկ և միայն իրեն հատուկ, ուրույն օրենքներով ղեկավարվող:

Մարդկության պատմական փորձից և մեր ապրած արդի ընկերային ու միջազգային կյանքի փորձից հաստատում ենք թե մարդը, հոգե-բարոյական տեսակետից, հեռու է զարգացման այն մակարդակից, որին հասել են մեր օրերին նրա իմացական ուժերը:

Տիեզերքը ճանաչելու և նվաճելու ճանապարհին գտնվող մարդը, հեռու է, ավաղ, իր հոգին, իր սիրտը ուղիղ ճանաչելուց, հեռու է մանավանդ ավելի լույս սփռելուց իր ներաշխարհի մեջ, ավելի հավասարակշռություն ու ներդաշնակություն ստեղծելուց իր զգացական ու կամային արտահայտությունների մեջ: Մարդը տակավին մեծ չափով խարխափում է իր զգացումների, իր տենչերի ու ներքին մղումների մշուշի մեջ: Հեռու է մանավանդ իր անհատական, ընկերային ու քաղաքական կյանքը բարոյական մի օրինաչափության ենթարկելուց, հակառակ վերջին մի քանի հազարամյակների հերոսական ճիգերին, մարդկության մեջ բարոյական օրենքը կենսագործելու:

Հին և Նոր Կտակարանները, այլ կրոնական պատգամագրքեր և բազում փիլիսոփաներ, գիտնականներ, բանաստեղծներ, ինչքան հիասքանչ բարոյական պատվիրաններ, ինչքան մարդասիրական վեհ գաղափարներ ու զգացումներ առատորեն բաշխել են եսասիրական մղումների քառսի մեջ խարխափող ու տառապող բազմություններին: Եվ, սակայն, դրանք բավարար չափով չեն կարողացել լուսավորել մարդու հոգու քարանձավները, ձերբազատելու համար նրան եսակենտրոն զգացումների, ու տենչերի կապանքներից, որոնք արմատներն են հանդիսանում բոլոր չարիքների, մարդկային անհատական, ընկերային ու միջազգային կյանքը հաճախ վերածելով դժոխքի:

Մարդկանց կյանքը բարենորոգելու և վերակերտելու համար աշխարհին իրենց պատգամը բերած մեծ մտածողներից ու գործիչներից վեր, այսօր մեր գիտակցության մեջ հառնում է աստվածային պատկերը Փրկչին մեր Հիսուսի

Քրիստոսի, որ Իր իսկ բաբախող սիրտը աշխարհին բերեց ու զոհաբերեց, որպեսզի մարդկանց «քարեղեն սրտերը» սիրով ճմլվեն, ինչպես ուսուցանում էր ույթ հարյուր տարի առաջ մեր հավատավոր ժողովրդի մեծ զավակ Թորոպ Ներսես Ենոքիանցը:

Ահա ճշմարիտ ճանապարհը մարդկային կյանքի բարենորոգման, վերականգնման, հոգիների փրկության: Քրիստոսի սիրով լուսավորել, խաղաղեցնել, ազնվացնել մարդու սիրտը, նրա հոգեկան ներաշխարհը: Մենք հավատում ենք այս գերագույն ճշմարտության:

Թեև երկու հազար տարիներ հետո տակավին, Հիսուսի սիրտ և խաղաղության Ավետարանը կյանքի չի կոչված բավարար չափով, և անցյալ դարերի տխուր փորձառությունը ունենք՝ քրիստոնեական եկեղեցիների ղեկավար իշխանությանց սխալ կողմնորոշումների, հատկապես Եվրոպայում, երբ այդ իշխանությունները հաճախ հեռացել են ժողովուրդների խոնարհ զանգվածներից՝ ծառայելու առաքելությունից և դարձել են նույնիսկ արգելակիչ ազդակներ՝ գիտության և ընկերային-տնտեսական արդար հարաբերությունների զարգացման ճանապարհի վրա, միևնույն է՝ մեզ մնում է ընթանալ նույն Ավետարանի ուղիով, այս անգամ, սակայն, իրապես, հարազատորեն, բանիվ և գործով հավատարիմ մնալով Աստվածորդու ոգուն ու պատգամներին, Հիսուսի ճշմարիտ առաքելությանը: Համարձակ եռանդով, անհոգնաբեկ ու լավատես գիտակցությամբ պետք է գնալ Հիսուսի լուսավորած ուղիով, որովհետև դեպի մեր նմանները անպայմանավոր սիրով միայն, հնարավոր պիտի դառնա մարդկանց սրտերը լուսավորել, բյուրեղացնել ու խաղաղեցնել, և բանալ ճանապարհը դեպի մարդկանց ու ժողովուրդների խաղաղ գոյակցություն ու շինարար գործակցություն: Հիսուս՝ մարդու մշտական վերանորոգումն է, մշտական հեղափոխումը:

Մարդու լուսավորված իմացականությանը պետք է տալ նաև լուսավորված սիրտ:

Եվ արդյոք մեր Մայր եկեղեցու տեական աղերսանքը այդ չի՞ եղել դարեր շարունակ, ի տես համայն մեր ժողովրդի ծանր՝ ճակատագրի, մշտապես կեղեքված, մշտապես հալածված, մշտապես ազատագրված, հաճախ նահատակված: Հայաստանյայց եկեղեցին, եղել է հարստահարված ու ազատատենչ խոնարհ զանգվածների եկեղեցին: Սխալված չենք լինի, եթե հաստատենք թե այս պատմական պայմանների մեջ է որ հայ եկեղեցին, գոնե վերջին մոտ հազար տարիների ընթացքում, հանդիսացել է մարտնչող ու նահատակվող եկեղեցի, վասն Հիսուսի Ավետարանի բուն առաքելության, ի խնդիր մարդասիրական, արդարության ու ազատության պատվիրանների կենսագործման երկրի վրա:

Հայ հավատացյալ զավակներ Մեր, այսօր, երբ միաձնաւէջ այս սուրբ տաճարում ցնծությամբ ավետում ենք հրաշալի ծնունդը մեր Փրկչի՝ Հիսուսի Քրիստոսի, Մենք հրավիրում ենք ձեզ մնալու անշարժ՝ սուրբ Ավետարանի հոգևոր-բարոյական վեմի վրա, հաղթահարելու ձեր եսակենտրոն զգացումները, հեռու պահելու ձեզ չարի որոգայթներից և որոնելու՝ բարի գործի, արդար գործի ճանապարհները, Ենոքիանցի մեր Հայրապետի հետ անձամերույթ աղոթելով:

«Մէր անուն Յիսուս, սիրով քով ճմլեա. սիրտ իմ քարեղէն»:

Դուք բոլորդ անդադար աշխատեցեք «ճանաչել առավելությունը Քրիստոսի սիրտ գիտության, որպեսզի լցվեք Աստուծո ամբողջ լիությամբ» (Եփես. Գ 19) և «ամենայն դառնություն և բարկություն և գայրույթ և աղաղակ և հայ-

հոյություն թող վերանան ձեզնից, բոլոր շարություններով հանդերձ: Միմյանց հետ եղեք քաղցր, գթած՝ ներելով միմյանց, ինչպես և Աստված ներեց մեզ «Քրիստոսով» (Եփես. Դ 31—32):

Թող ավելի լույս և ավելի սեր լինի ձեր բոլորի սրտերում:

Թող ավելի լույս ու ավելի սեր լինի բոլոր մարդկանց, բոլոր ժողովուրդների սրտերում, որպեսզի աշխարհում լինի ավելի արդարություն, ավելի ազատություն, ավելի խաղաղություն:

Այս պայմաններում է որ մոխիրներից վերածնած մեր մայր երկիրը, հպարտ, բարդիի նման հասակ նետած արդի մեր Հայաստանը, տակավ պիտի մոռանա իր ողբերգական անցյալը, պիտի բուժե իր բոլոր հին վերքերը ու պիտի տեսնե, նույն այս վերածնունդի արևի տակ, իր ազնիվ երազանքների իրականացումը, եղբայրացած ազգությունների հզոր միության, առաջընթաց կյանքի ուղիով: Այս լավատեսությամբ Մենք ողջունում ենք նոր տարին ու մաղթում որ մեր մայր հայրենիքի համար՝ նա լինի շինարար աշխատանքի, ստեղծարար ներշնչումների և համաժողովրդական բարօրության մի արևոտ տարի:

Փառք խաղաղ ու արդար աշխատանքի մեր հայրենաշեն ժողովրդին:

Փառք աստվածային սիրով եղբայրացած մարդկային աշխարհին:

Ենորհներովը Հիսուսի սուրբ Ծննդյան և Աստվածահայտնության, լավատես ոգով բանակք դռները նոր տարվա և ողջունենք նորից ծագող «արեգակը արդարութեան»:

Հավիտենական սուրբ Էջմիածնից և Մեր սրտից ձեզ բոլորիդ շնորհավոր նոր տարի և սուրբ Ծնունդ և օրհնություն հայրապետական:

